

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron vegeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél 1^oen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, felévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnének.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Az ének.

A költészet, a zene művészi összeköttetésbe lépve, a lélek benső érzéseinek hangot adva :
ez az ének, a dal.

„A dal magasztos enyh a szívnek, midőn hullámzó vére forr“ ezt írja Petőfi. Valóban az
is, azzal, hogy az érzést, mely némán keblünket megüli, felszínre hozza, azt művészi formába
önti és átal változtatja.

Lám ezért énekelt a zsoltáros Dávid és előtte és utánna a jámbor emberek.

Csak rossz emberek nem énekelnek, vélte a nagy reformátor és a mi hiveink úgy
énekeltek régen mint a zengedező mennyei karok. És ime ma már mi is kezdünk nem énekelni.

Az orgona nemcsak szabályozta a kanyargató, a nyakizmokat is kifeszítő kálvinista
éneklés folyamát, hanem sok helyen el is hallgattatta.

Csak úgy csuklik és hördül már hangunk, mint a betegé, a kinek koporsója telett nem
sokára rákezdí az erős hangú Széll kántor, vagy a szép szavu Nagy András, hogy „bucsut vennem,
el kell mennem.“ Vagy a másikat: A fájdalmak éles nyilairól és a többi.

Ime most olvasom a felsőség rendelését, hogy ezután a diák ne temessen, ne legalább a
külsőségeken. Megértem az atyák bölcs rendelésének célját, de megértem egybe a bölcs rendelet
miatt panaszkozó hivek nyugtalanságának az okát is. Nem kis dolog egy régi szokást megszüntetni,
nem kis dolog ezeket a piros, mosolygó diák arcokat nélkülözni s nem kis dolog a halottakat né-
mán szóltanul kíséreni a temetőbe.

Nem tudom, hogy van más ezekkel a halotti énekekkel. Azt látom, hogy itt városon a
közönség alig illetődik meg rajtok. De én magam midőn messziről egy-két hangjokat felém hozza
a szellő, mindig szívem legmélyéig megmozdulok. Azért én is nebezen vettem a parancsolatot
arról, hogy a diákok ne énekeljenek.

A mi isteniszteleletünkben alig van más művészet, mint a szó, a hang művészete. A mi
életünkben oly nagy ürességet tölt be a dal, oly sok fogyatkozást pótol a költészet, oly sok vigasz-
talásra van szüksége a fájdalomnak, hogy mi az ének, a dal nélkül el nem lehetünk.

Ha azért az orgona megváltoztatta éneklésünk kavargó folyamát, ha a bus halotti alkal-
makkor is ritkábban csendül, sőt el is hallgatott már ajkunkon a dal, a gyülekezeti ének :
itt a legfőbb ideje, hogy a templomi, halotti egyházi énekkarok felállítassanak és a természeti fo-
gyatkozás pótlására, a dalnak a zenének művészi ápolása nálunk is gyülekezeteinkben kezdetét vegye.

A megszorodott szívü kerti lakók is ezen eszközhöz meneküljenek. Fáj szívüknek,
hogy a halál némaságába nem csendül bele a vigasztaló ének, hogy a diákok szava nem hangzik
többé a koporsók felett. Hát énekeljenek magok. Rosszul esik, hogy nem hallják többé : „Bucsut
venni, el kell menni?“ Azért mégis csak el kell menni.

Vándor.

Mindig panasz.

„Egy idő óta nem szívesen veszem kezembe lapjainkat, minden számuk telve meddő vitával, örökös váddal, szemrehányásokkal és személyeskedésekkel.“

Ilyenformán ír egy levél hozzám és én megilletődve érzem ki hangjából a szemrehányást, mely mint lapszerkesztőt engem első sorban ér és lelkiismeretem szerint bírálatot tartok a felett, hogy e viták kezdésében és folytatásában e vádból engemet mi terhel?

Hát terhel elég, csak az a vigasztalásom, hogy a meggyőződés keltés, hogy a vélemény kialakulásához ezek a viták elkerülhetetlenek s ott, a hol nem hierarkiai fokozat teremt rendet, ezek a viták éppen nélkülözhetetlenek. Van más mentségem is.

Az, hogy e vitákat én nem a magam érdekében folytattam és személyes jellegűvé tenni sohasem szerettem s ott is, a hol engem érdekelt a dolog és könnyen is tehettem volna: az olcsó visszavágásoktól lehetőleg tartózkodni próbáltam.

Az a módja azonban az eszmék tisztázásának a melyet Sárospataki Lapok tisztelt főszerkesztője meghonosított és velünk szemben alkalmaz, elvégre is el kell hogy mérgecsse a vitát s fel kell hogy költse mindenkiben az aggodalmat, hogy mire fog az vezetni? Mi lesz, ha a prot. lapok szerkesztői ádáz gyűlölettel rohannak egymásra és haragjuk nem szűnik?

De hát az én szivemben nincsen semmi harag és azokat, a kik velem szemben állanak én nem gyűlölöm. Legfeljebb ha haragjuk és gyűlöletük elől mást védelmezek. S bármikor számadoljanak, magamról, a lap magatartásáról készségesen számolok és helyt állok. Nyugodtan nézem átal most is az egész vita folyamát.

A Sárospataki Lapok elsőben főgondnokunkat támadta meg és kezdte ki. Abba kötött bele Radácsi, hogy a gróf szavazó cédulákat osztogatott a zsinaton. Még most is a tárcámban van két ilyen szavazó lap. Az egyik a gróf írása, a másik a Czinkéé. Az egyiket írta és adta Dégenteld, a másikat irták osztották Radácsiék. Mind a kettőjüknek joguk volt hozzá, de éppen ezért nem volt jogcime e miatt a támadásnak és nem volt különösen Radácsinak ahoz, hogy ő támadjon s a támadással szembe szálló védelmet meggyanusítsa. Pedig azt tette. Ellenben természetes volt, hogy mi főgondnokunk védelmére keljünk.

Ime ez volt az első összeütközés a Debr. Prot. Lap és Patak között.

Elmellőzve a Csiky elleni kirohanást, a másik dolog mely meghasonlást okozott a Zoványi ügye. Ez ügyben nem azt találom hibának, hogy a kerület védelmére a Sárospataki Lap kiállott, hanem azt, hogy Radácsi a tanár kereste halálra tanártársát és engem kényszerített oda, hogy annak, akit tanártársamnak, paptársamnak ismerem, kit ellenei elnyomni igyekeztek, a humanitás és igazság érzetem folytán védelmére kelljek. E vita folyamán sok keserű szó esett az én részemről is, de sohasem a püspök ellen, a ki iránt tisztelettel és kegyelettel viseltetem; nem is a kerület, mint testület ellen, mely iránt köteles tisztelettel vagyok és sohasem a személyekkel szemben, a kik közt jóbarátaim is vannak, hanem az eljárás ellen.

Most van az ügy mint tudom a kiküldött bíróság ellátása alatt. Nem is tudhatom, hogy mi lesz a Zoványi sorsa. Felmentik-e, elítélik-e? csak azt tudom, hogy mind rá, mind ránk és az egyházra, az a megnyugtató, hogy nem ellenségei ítélnék felette. Nem azok, a kik a Sárospataki Lapok mult heti közleményét csak azért irták, hogy ez ügyet újra felmelegíthessék és a pesti bírakat befolyásolhassák.

Más okát nem találhatom annak, hogy a Debr. Prot. Lap dec. 14-iki megjegyzésére csak most szinte két hó múlva és a lap élén válaszolnak. És most is a tényállás elferdítésével, de mindig a régi gyűlölethöz és ádáz haraggal.

E haraggal szemben, melyet én sokkal veszedelmesebbnek, keresztyéntelenebbnek tartok a Zoványi szegletes, dacos, de alapjában ártatlan és őszinte szókimondásnál is, az én védelmem csak az, hogy engem a szeretet vezetett. Ha tévedtem is, mert védelmeztem a megtámadottat, a gyengébbet, azt a ki ellen nem volt még törvényes ítélet, mindezt nem gyűlölethöz, nem haragból, s nem bosszúállásból cselekedtem.

Megvagyok győződve, hogy mind az ítélet, mind az idő nekem fog igazságot adni s nem azoknak, a kik testvérüket eladták halálra keresték és azokat a kik azok védelmére kelték megfenyegették s kik ez ügyben nem bíztak sem a kemény ítéletekben, sem a hatalomban, hanem még az ébredező részvétet is visszaszerették volna verni. Van okom azt is hinni, hogy ebben a nézetben még a tiszánineni kerület lelkészeinek egy része is egyet ért velem legalább az ötöde, a melyik ujabban a Debr. Pr. Lap előfizetői sorába lépett.

Lehet azonban, hogy ez utóbbi tényállás

megítélésénél tévedek s annak oka a Lelkésze-
egyesület dolgaiban keresendő.

Ez a megújuló viták folyamának harmadik
főforrása és fő tápláléka.

E kérdésben is nyugodtan elébe bocsátom
a Debr. Pr. Lap és szerkesztőség magatartását
a jogos bírálatnak s nem félek a kritikától.

Mi és az O. R. L. E. barátai jó ügyünk
tudatában mindig elfogadhatóbb hangot használ-
tunk, mint Révész Kálmánt kivéve igen tisztelt
ellenfeleink.

S e hang mellett ezután is megfogunk ma-
radni, pedig mi is csak töredékeny cserepek va-
gyunk, véteknek és haragnak edényei.

Azután meg mi még hisszük is egyházunk
hitelvit s nem tartozunk azok közé, a kik a
Szentháromságot holmi elavult dogmának tart-
juk, melyet a fejlődés túlhalad.

S nem csuda, hát ha az olyan közlemények is,
a minő például a Delitzch legújabb felolvasásá-
nak ismertetése a Sárospataki Lapokban ismét
hozzá szólást fognak provokálni.

E hozzászólások azonban ne izgassanak fel
senkit sem. Szükséges botránkozásoknak lenni,
azt mondja az Irás is. Csak az a fő, hogy a
botránkozást mi ne idézzük elő s akkor, a mi-
dön az igazság nyílt őszinte keresésében, a sze-
retet elveinek érvényesítésében, szent vallásunk
és egyházunk védelmében forgolódunk, csak
nem fogunk megbotránkoztatni valakit? Ha igen,
ugy arról már csakugyan nem tehetünk. Az igaz-
ság keresése nem könnyű munka. Nehéz viadal
az, melyben a felek teljes fegyverzettel rohan-
nak egymásra. Nem szende nőknek és gyenge
idegzetűeknek való. Tartsák hát magokat attól
távol és csak kötögzessék a sebeket. De azok
is ki legyenek zárva a mérkőzésből, a kik csel-
vetést és mérgezett nyilakat használnak, a kik a
köz, a zászlók látszólagos védelmében, hara-
gosaikra vadásznak s mint Ákán magánzsák-
mányt keresnek.

dr. Ferenczy Gyula.

Levelek az O. R. L. E. ügyében.

I.

Buj 1908. Február 8.
Nagytiszteletű Dr. Ferenczy Gyula ref. Tanár urnak,
mint a „Lelkészegegyesület” című lap szerkesztőjének,
szíves tisztelettel

Debrecen.

Szeretve tisztelt Hittestvérem!

Őszinte és tiszta érzéssel írom a következőket.
Miután a „Debreceni prot. Lap” legközelebbi

számában kijelentette, hogy a „Lelkészegegyesület” c. lap
önálló s a tagoknak tagdíj ellenében, vagy előfizetőknek
meghatározotti díjért küldhető, — erkölcsi kötelességem-
nek ismerem, miszerint felkérjem Önt, hogy nevezett
lapot részemre ne küldje, miután én az orsz. lelk.
egyesületnek tagja nem vagyok s nem is leszek s így
előfizetője sem óhajtok lenni.

Tartom Önt annyira művelt ker. embernek, hogy
ezen kijelentésem, irántam eddig tapasztalt jóindulatát,
nem fogja megváltoztatni; mint én is ígérem őszintén,
hogy nagybecsülésem, őszinte tiszteletem, személye
iránt nem változik s a Debr. prot. Lappal szemben is
maradok, a ki voltam s ha némi közlendőim lesznek s
Ön azoknak a lapban helyt ad, szívesen fogom küldeni.
Elvégre, a gondolat — és érzés-szabadság, a Krisztus
által égből aláhozott legdrágább kincsünk s amelyben
magunk részére becsben tartjuk, úgy embertestvéreink
részére is tiszteletben kell tartanunk. Nézni egyformán
tudunk, de látni már különbözőképpen s a dolgok min-
dig olyanok, amilyeneknek látjuk, Ez a látás-külömbőség
az előhaladás egyik hatalmas eszköze. Így akarta Iste-
nünk s jó volna, ha az emberek ebben megnyugodnának.
Elvégre, az egymás iránt való érzés, a különböző látás
dacára is, lehet jóakaratu, szívélyes és tiszta. Keressük
az igazságot, ez magasztos kötelességünk, de ne felejt-
sük el soha, hogy az igazság, a mi látó szemünkben,
mindig egyéni marad, részszerintvaló ismeretünk miatt.

Én azért nem lehetek tagja az orsz. lelk. egyesü-
letnek, mert alapszabályában, alakulásában, vezetőségé-
nek viselkedésében, oly vonásokat látok, amelyek a
lélek szabadságával nem egyeznek meg. Oly erkölcsi
kényszer akar alkalmazni, mely a mi vallásos elveink
által mindenkor elkárthatatlan lett. Én ilyen testületnek
tagja sohasem lehetnék. A másik ok, mely visszatart s
mely szintén igenfontos lelkem előtt, hogy ennek az
egyletnek szülője és dajkálója az a földi érdek, melyet
az igaz krisztianizmus határozottan kizár. Nem azt
mondom ezzel, hogy a kenyérrel nem kell törődnünk.
Nem! De ne mi lelkészek törődjünk, hanem a gyüle-
kezetek, melyeknek mi szolgálva szegődtünk. Fejlesszük
oda a gyülekezetek lelkiismeretét, hogy ők törődjenek
a mi kenyérünkért. Ha ezt nem tudjuk megtenni, akkor
nem is érdemljük meg, hogy kenyérünkről gondoskod-
janak. Tegyük magunkat, az ő szemökben és lelkekben,
saját boldogulásuk oly nélkülözhetlen faktorául, hogy
midőn rólunk gondoskodnak, mint ha önmagukról gon-
doskodnának. Én lelkemből utálok azon maiidőbeli
hajszát, melyet a különböző foglalkozásu — vagy
helyesebben: minden komoly foglalkozástól irtózó em-
berek, egymás ellen, főként a altannal szemben, haj-
szolnak. Ha mindenki teszi is, — nekünk nem volna
szabad. Főként midőn tapasztalhatjuk, hogy a legselej-
tesebb emberek kiabálnak sokszor lehangosabban, leg-
követelőbben. Ez ok miatt jut oly nehezen tisztességre
a munka, mert az emberek nagy tömege, csak élvezni
hajlandó.

Igazán hasznos munkát végezne Ön, — az én
belátásom szerint, ha ismert lelki képességével és éré-
lyével, sürgetné, a tevékeny lelkeszképzést. Tényekre
neveljenek, ne üres fecsegésre. Vagy még erre se!
Mert hanyadik lelkész tud megírni csak egy beszédet
is! Mit használ aztán, főként a gyülekezetnek, ha papja
mindent tud, a mi ezelőtt történt, de ahoz nem is ko-
nyit, aminek ma kell történnie! Csak a fizetést zaklatja.

Minden theologusnak kellene legalább havonként 1—1 predikációt és 1—1 bibliamagyarzatot írni. Gyakorlat a mester. Aztán vasárnapi iskolában tanítani a gyermekeket, meglátogatni a szegényeket stb. stb. s ilyen módon szerezni meg, — nem a leckekönyv érdemjegyét csupán, hanem az élnivaló készséget és képességet. Fejlesztani a bennünk levő nemes erőket, ahelyett, hogy léha semmittevésben roszdásodik, vagy mulatóhelyeken emésztődik a test és lélek! Benne élünk mi is, fájdalom! tudjuk, hogy megy. Ha a tanárok nem sürgetik ezt a dolgot, hát ki sűrgeesse?! Hiszen ők éppen azért vannak oda állítva, hogy „a világ világosságai legyenek.” S „ha a bennök levő világosság: — homályosság! mekkora lesz a sötétség!”

Ilyen munka segítene mirajtunk, országostul, — az én belátásom szerint. Én azonban megengedem, hogy mások másként látnak, de ha akár a körülöttünk zajló élettől, akár a történelemtől kérek tanácsot, utbaigazítást, azt az utat látom igazolni, melyen járok. Egyszerűség a földi igényekben, őszinte tevékeny jóindulat az emberek és mindenek iránt, a kölcsönhatás nagy élet-törvényének gyakorlása; Istenben bizó vidám életnézet, — szóval: a milyen volt a Krisztus: ez az én eszményem. Ugy gondolom, ha ez eszmény után alakítanak a ker. papságot, jobban tudna magán is, gyülekezetén is segíteni, mint ha teljes fegyverzetben ostromolják az állam kincstárát. Még a kath. papoktól is el kellene venni ahelyett, hogy velők osztozkodjunk.

De hát, elvégre is, ez az én látásom, mások másként látnak.

Hát jó! lássanak a maguk módjok szerint. Különböző a tehetség, — legyen egy a lélek. Haladjanak az általuk jónak tartott uton. Én azon nem megyek, . . . nem mehetek. Az eredmény majd igazol, vagy kárhozzat . . .

Isten áldja, kedves Szerkesztő ur! Tartson meg becses jóindulatában: Haladjunk a magunk útján s legyen vezérünk, világosságunk: — a Krisztus. Mert hát más fundamentomot senki nem vethet!

Őszinte jóindulattal vagyok

Testvére az Urban

Andrássy Kálmán.

II.

Nagytisztelätü Lelkés ur.

Kedves Testvérem!

Megindulva olvasom levelét, melyből azt látom, hogy a ref. lelkészek még akkor sem birhatók együttes állásfoglalásra és akkor sem tudnak egyértelemre jutni, midőn ezt úgy az evangéliom és az emberiség szent ügye mint saját érdekeik is egyformán követelik. A visszavonás és a szörszálhasgatás átka fogott meg bennünket, különben megértenénk az idők jeleit és felhasználnánk a napokat, a melyek a mi idvességünk és szabadulásunk munkálására valók.

Felhasználnánk arra is, hogy az országos lelkészegyesület ügyében felhagynánk a külső vitatkozásokkal. Hiszen ez az egyesület már megvan és az lenne a természetes, hogy akiknek az egyesület számára más

programjok van, e programot az egyesület keretén belül érvényesítenék.

Érvényesítenék pedig első sorban azok a kik egymás iránt érezni tudnak s nem elvi ellenségei az emberek egybegyűjtésének. Szabadjon ezek közé Nagytisztelätü lelkész urát is számítanom. Hiszen az az ok, a mellyel az Országos Lelkészegyesületen való kivülmaradását indokolja, nem olyan, mint a melyhez magyarázat nem férhetne. Levelének alaphangja és a levelében felhozottak pedig egyenesen kívánatossá tesszik azt, hogy magát ne szakítsa külön testvéreitől, tőlünk és szövetségünkbe álljon. Ez a szövetség nem ellenkezik a lélek szabadságával s mi senkivel szemben nem alkalmazunk kényszert.

Az erkölcsi kötelezés (de nem kényszer) kifejezés benne van ugyan az alapszabályokban, de ez a kötelezés nem egyéb, mint egyszerű hitvallástétel arról, hogy szemben azokkal, a kik minket erősen támadnak, mi ezt az egyesülést erkölcsileg jogosnak és szükségesnek tartjuk. Nem támadó és kényszerítő, hanem védő és magyarázó ez a tétel és a kötelezést kényszerítő erővel felruházni nem fordult meg egyikünk lelkében sem, kik az O. R. L. E. alakuló gyűlésén részt vettük. A kényszerítés positiv dolog, jogi és hatalmi tény. Ilyen jogi és hatalmi bilincset mi nem kovácsoltunk s nem raktunk senkinek a kezére. Nem vonható ezért a mi hitvallásunk a kényszerítés elve alá. Kitészik ez abból is, hogy a ki akart és az egyesülést szükségesnek találta, csak az lépett be, a ki nem akart, az kivül maradt. Aki jön hozzánk szívesen fogadjuk, ha eltilt magától bennünket, akkor sem haragszunk reá és semmi visszatorlással nem élünk. Ellenkezőleg, azok a kik nem jönnek velünk, azok kényszerítenek, gátolnak bennünket. A hivatalos hatóságoknak azt szuggerálják, hogy ellenségének tekintse a lelkészek országos egyesületét. A lapokban bennünket erősen személyi éllel támadnak, s e támadások által nyomást akarnak ránk gyakorolni. Nem mi akarjuk igénybe venni a közhatalmat arra, hogy ez egyesülésbe másokat bevonjunk. Ellenkezőleg a hivatalos egyház és állam alvó oroszánjainal minket ijesztgetnek és fenyegetnek elleségeink. Sőt több is történik. Azokat is akik már beléptek az O. R. L. E.-be, megpróbálják eltántorítani. Tudnánk ide magyarázólag több adatot is felsorolni. De minek? Ennyiből is világos, hogy mi senkit se kényszerítünk. A „compelle intrare” elve a mi lelkünköt idegen. Nem csak hogy nem valljuk, de senkivel szemben sem alkalmazzuk. Senkit nem támadunk és mások támadását türelemmel elviseljük s azzal a reménységgel vagyunk, hogy sikerül állhatatos kitartásunkkal azoknak a közreműködését is megnyerni, akik hozzánk mindeddig, mert más volt a látásuk, nem csatlakoztak.

A német lelkészegyesületek és szövetségek élén magok a fő egyházi méltóságok állanak, ez lenne természetes nálunk is. Az pedig, hogy a jobb lelkek, a vezetőképességü kartársak és elismert tehetségek, közénk jöjjenek, mindenképen kívánatos volna. Ezért fordulok Nagytisztelätü urhoz és kérem, hogy ne utasítsa el magától a testvéri jobbot, melyet szeretettel nyújtunk felé. Az Isten szép és nagy tehetséggel áldotta meg. Kövesse a Megváltót, a ki nem tekintette a saját érdekét, méltóságát és megüresíté magát. Nagy isteni erőit a szegény emberek megépítésére adta. Azok a

kik a krisztiánizmus hivei, illendő, hogy hasonlóképen cselekedjenek. Szegény világiakban is, igen szegény a mi papságunk is. 1600 korona ma kevés az életre és hiaban beszélünk mi okos, bölcs takarékoságról, nem vonhatjuk ki magunkat az élet követeleményei alul s nem vonulhatunk félre a világtól. Hiszen amaz Istenországa is noha nem e világból való, de e világon is vagy. Ugy amint azt Nagytiszteletű lelkész-társam is sokszor szépen tanította. Szemlélődő kontemplatív kegyesség nincs szent egyházunk rendeletei között. A testnek elvetését, sanyargatását az Ur nem akarta. Miért jelent volna meg különben a testben? S miért tanítaná Pál a test feltámadását és ünnepelnék az Áldozócsüörtököt? Az Istennek nem kellett égbe szállania, hiszen mindenütt jelenvaló. Nem szégyelni való a kenyér és a kenyérért való becsületes küzdelem hogy magunkról és hozzátartozóinkról gondot viseljünk, az írás is tanítja, egyházunk rendeletei is követelik reá. A második hetvét hitvallás a gondviselésről írott VI. r. 3.* és a szülők kötelességeiről szóló XXIX. szakasz 5. 6. pontjaiból:** én legalább ezt olvasom ki.

* „Mindazáltal nem becsüeljék mint haszontalanokat, azokat az eszközöket, melyek által az isteni gondviselés munkálkodik, sőt inkább tanítjuk, hogy azokhoz alkalmazkodnunk kell, amennyiben Isten igéje ajánlja. Ez okból helytelenítjük azok vakmerő veszedeit, akik azt mondogatják, hogy: ha mindent az Isten gondviselése intéz, akkor hiábavaló a mi igyekezetünk és munkálkodásunk; elegendő ha rá hagyunk mindent az isteni gondviselés kormányzására, nem szükséges, hogy ezentul bármivel is törődjünk, vagy valamit cselekedjünk. Mert ám-bár Pál apostol tudta, hogy az Isten gondviselése alatt hajózott, így szól hozzá: Rómában is bizonyosságot kell tenned; aki ezenfelül ezt is ígerte neki: Közületek egy is el nem vész. közületek senkinek még csak haja szála sem hull le fejről: mindazáltal ugyanazon Pál, midőn a hajósok menekülésre gondoltak, így szól a századoshoz és a vitézekhez: Ha ezek a hajóban nem maradnak, ti meg nem szabadulhattok. Mert Isten, aki minden dolognak a végét elhatározta, egyszermind rendelkezett a kezdetről és az eszközökről is, amelyek által a célhoz el lehet jutni.“

** „A szülék gyermekeiket az Ur félelmében neveljék; gondoskodjanak róluk, megemlékezvén az apostoli intésről: Ha valaki az övéire s főképpen a házanépére gondot nem visel: az a hitet megtagadta és alábbvaló a hitelennél. Kiváltképpen tanítsák az övéiket tisztességes mesterségekre, hogy magokat eltarthassák; tart-sák távol őket a henyeségtől és ápolják bennök az Isten iránt való bizodalmat, hogy se bizodalmatlanságba, se helytelen önbiztonságba, se rut fősvénységbe ne merüljenek, hogy aztán e miatt jó gyümölcsöt ne teremjenek.

És kétségtelen dolog, hogy azok a cselekedetek, amelyeket a szülék igaz hittel, házassági frigyök és háztartási tisztök szerint visznek véghez: mindezek Isten előtt szent és valósággal jó cselekedetek és éppen oly kedvesek Ő előtte, mint az imádkozás, böjtölés és alamizsnálkodás. Mert így tanítja ezt Pál apostol is, különösen Timótheushoz és Titushoz írott leveleiben.“ (H. C. XXIX. 5—6.)

De ezt tanulom az Írásból is s a Meg-váltó szavaiból, ki a mindennapi kenyérért imádkozni tanított, nem bírom kiérteni a ref. lelkészek fizetés javításának Krisztus ellenes voltát.

És mindenképen igazságtalannak tartom azt a felfogást, hogy a lelkészt csak megbélyegezné az a törekvés, ha anyagi helyzetén javítani próbál és tévedésnek tartom ezt a nézetet, hogy nekünk másoktól kel-lene várni, míg helyzetünkön javítanak vagy mindent egyenesen a gondviselésre bízni. És kegyetlennek tartom az emiatt való feddőzést, különösen azok ré-széről, a kik jobb sorsban vannak.

Jól tudom, hogy lelkésztársai boldogulásának nt. ur sem ellensége és inkább a mohóságot kárhoztatja és a lelkészi kar méltóságát, a dekorumot félti. Azonban azt is vallom, hogy a mi törekvéseink nem esnek ilyen szempontok alá. És úgy tudom, hogy a nagy szellemi mozgalmaknak sem vont le semmit az érté-kéből az a körülmény, hogy anyagi megváltatást is eszközöltek és természetesnek tartom, ha a mi lelké-szeink a mindennapi kenyér megszerzése céljából ma-guk is sorompóba lépnek.

Ezt követeli tőlük az eszmény, melyet Nagytisz-teletű ur levelében így körvonalozott: „Egyszerűség a földi igényekben, őszinte tevékeny jóindulat az emberek és mindenek iránt, a kölcsönhatás nagy élet törvényé-nek gyakorlása, istenben bizó vidám élet nézet, — szóval: a milyen volt a Krisztus.“

Íme ezt vallom én is és ez az O. R. L. E. mű-ködésének a módszere is.

A közös, kölcsönös egymásra hatás elvének meg-valósítása. Ez alapon épül fel a társadalom, ez a keresztyén élet elv. Az elszigetelés szerzetes morál; a budhizmus tanítása: a halál. Az őszinte tevékeny jó indulat, a kölcsönshatás nagy élet törvényének gya-korlása: a fejlődés, az élet. Ez az élet követeli, hogy minden osztály, minden társadalmi tagozat produkálja azt, a mi lényegének legjavát és teljességét képezi. Ez pedig csak akkor történhetik, ha minden más ide-gen elem nélkül elébb egymással lép érintkezésbe. Ezt akarjuk mi is. Ez az eszmék megvalósításának a ter-mészetes módja, a kölcsönhatás törvényének alkalmazása. Így lehet azt a lelkészképzést is valóra váltani, melyet Nagytiszteletű ur levelében érint.

Az eszmék, a melyeket idevonatkozólag kifejt s a melyeket én is szivemből osztok, csak úgy való-síthatók meg, ha egymással összeköttetésbe lépünk, azokat egymás lelkébe átálöntjük és ilyen módon a rendelkező erőket is cselekvésre indítjuk.

Oly felséges dolog az emberi lelkeket egymáshoz közelebb hozni, magasabb célok elérésére egyesíteni. Oly sok a mi elváltást a világban és olyan nehéz az elvált testvéreknek egymásra rátalálni. Józsefet eladták az övéi, mily gyász, milyen sötét kép. József rátalált testvéreire, minő boldogság és öröm. Izrael szét szórt nemzetiségében él egy hiedelem arról, hogy az ország ismét felépül és a régi dicsőség napja ismét felderül, ha lesz egy nap s a napon egy perc, a melyben minden zsidó Jehovához fordul. De mit időzzem e megható váradalomnál? A mi lánglelkü prófétánk Petőfi is hirdeti:

„Tartottunk volna össze; nem törülénk
Szemünkől annyi fájdalom könnyüt,
Midőn forgatjuk reszkető kezünkkel

Történelmünknek sötét lapjait.
A porszem, mely csak magában áll,
Elfujja egy kis szellő egy lehellet;
De hogyha össze olvad, össze nő, ha
A porszemekből szikla alakul:
A fergeteg sem ingathatja meg.

Ez a fergeteg már zug. Szele hallik és még mi most is tétovázunk? Hát hiába halt volna meg a Názáreti és hiába tanították volna az apostolok: fiacskáim szeressétek egymást! Hiában való a parányokban az egyesülés vágya, a vonzás törvénye, ha egymással összeköttetésbe nem léphetnének, s ha a törvény meg nem valósulna széthullana a világ.

Hiában volna az érzés lelkünkben, hogy haza, mieinkhez vágyakozunk, soha nem lelhetnénk egymásra, meg kellene átkoznunk a végzetet.

Minden foglalkozásbeli mint egy nagy család tud egyesülni, az egyesülésből új erőket kiemelni; tud egy kört teremteni, amelyben otthon van. Csak a lelkészeknek és ref. lelkészeknek lenne ez megtiltva? Őket a hivatás szétválasztja. Egyes helyeken szétszórva állanak őrök és vivnak csatákat az evangelium ügyéért. Még egyház meggyenként csak össze is találkozhatnak, de a kerületben és az országban soha, soha. Mért volna ez megtiltva a kerületben és országban is? Szomorú dolog volna ez, ha ez mindörökké így lenne, de nem úgy van. Nekünk a szent egyezséget nem tiltja meg senki s hogy összeköttetésbe lépünk minden javulja. Még a testnek porrészei is egybeköttenek a feltámadáskor. A szétszort csontok is megelevenednek, talpra állanak. Örök nagy törvény ez. Egyesülni kell nekünk is. A természet így mutatja, az írás így tanítja, az élet a fejlődés, az összetartás így követeli.

Nagy tiszteletű Lelkész ur, ne vonja el magát e törvények alól, ne vonuljon félre. Jöjjön közénk s jöjjenek vele mindazok, akik eddig elmaradoztak. Szívesen látjuk, szeretettel fogadjuk és történjék, ami történik: testvereinket még mindig várjuk. Vagyok régi igaz tisztelője, szerető testvére.

Debrecen, 1908. febr. 14.

Dr. Ferenczy Gyula.

Kézügyességi oktatás.

E lap hasábjain bátorkodtam a kézügyességi oktatásról, mint újabb nevelési irányról két cikkben megemlékezni. N.-t. szerkesztő ur engedelmével, aki igazi barátja és lelkes híve a tanítás valódi neveléssé fejlesztésének — újra felveszem gyenge tollam s tett igéretem beváltását lerovom.

Ramutattam röviden akkor az egyes nemzetek gondolkodására és az általuk ez irányban életbe léptetett intézkedésekre.

Nem zárkozhatunk el mi sem ezen eszme tért hódítása elől annyival inkább, mert aktuálisabb tette azt az új népiskolai tanterv, mely a népiskola tanítási anyaga között igen nagy tért biztosít és szép eredményt vár a kézügyességi oktatástól.

Érdekes és jellemző, hogy már Comenius Ámos

János, az I. Rákóczy György neje Lorántffy Zsuzsánna megbízásából felállítandó sárospataki iskolánál az általa kijelölt irányt így jellemzi: „Ami embereink ezen a gyakorló helyen ne az iskolának, hanem az életnek tanuljanak; azért szükséges, hogy munkás, mindenre kész, ügyes és szorgalmas ifjak kerüljenek ki belőle, vagyis olyan emberek, kikre idővel az élet minden ügyeit, bajait nyugodt lélekkel rá lehessen bízni. Ha minden községben léteznék ily iskola, úgy az bizonyos ellenszer volna a hanyagság és ügyetlenség, sőt még a keserű szegénység és tisztátalanság ellen is“.

Bár ő magasztos eszméinek az akkori zavaros időkben nem tudott testet adni s utána csaknem egy század viharzott el az idő végtelenségéből, mikor lelkes hirdetői és követői megvalósítják az általa hangoztatott elveket. Francke Ágost Herman, Rousseau és utána a philantropok, majd Pestalozzi és Fehleberg, akik szerint a „munka a legfőbb és legfontosabb nevelési eszköz“ lelkesedéssel irogatnak és tesznek ez ügyben. Az általuk kontemplált intézet mintájára vannak berendezve a Wehrli féle iskolák. Ilyen volt a Gönczy Pálé is.

Dülöre viszi a kézimunka tanítás ügyét Fröbel Frigyes, (1782—1852.) ki mesterének Pestalozzinak elvét, hogy a szemlélet az emberi lélek alap lényege az öntevékenységi előállításban kereste és találta fel.

A 70-es években Budapesten és Sopronban tették kísérletek a kézügyességi oktatásnak megvalósítására, de mint minden új dolog amennyi barátot, ugyanannyi ellenséget is szerez, így volt ez ennél is.

Sokan épen a tulhajtással idegenné teszik az eszmét, mások a kezdet nehézségeitől visszariadva meg sem próbálkoznak vele.

A tulbuzgóság és tulhajtás eredménye lett az a ferdesség, hogy ipari termék előállítására törekedtek már a népiskolában is. Ennek a tapasztalata indította Suppán Vilmos tanítóképző-intézeti tanárt, a kézügyességi oktatás egyik buzgó előharcosát az ifjuság testi neveléséről írott művében a következőkre: Nem ajánlhatom a nevelő iskolák számára a kézimunka tanítás azon szakszerű berendezését, mellyel a hazai polgári iskolákkal kapcsolatos tanműhelyekben és a francia népoktatási intézetekben bir. A nevelő iskolákban a kézimunkát paedagógiai szempontok szerint kell tanítani; a cél nem valami ipar vagy mesterség megtanulása, hanem a kéznek és szemnek ügyesítése; ezért ez oktatást nem ipar vagy kézimunka, hanem kézügyességi oktatás néven nevezzük.

Ezen vélemény van elfogadva a közoktatásügyi minisztérium által kiadott népiskolai tantervben is. A sokszor hangoztatott harmónikus nevelés alapjául szegődik a kézügyességi oktatás, mely által ügyesedik a kéz egyszerűbb tárgyak elkészítésére; egyformán vétetvén igénybe a növendék testi és lelki ereje; a foglalkozás által összhangzatosan képeztetik; nemesíti az ízlést; a munkásság hasznát, üdvös voltát tapasztalat útján ismereti meg a növendékekkel; a tanító és tanítvány között annyira kívánatos és jó viszonyt állítja elő; alkalmat nyújt a tanítónak növendékei teljes megismerésére; befolyást gyakorol a növendékek testi fejlődésére és egészségére, nem különben a szellemi képzésre és az ifjú munkások erkölcsi itéletének erősítésére; általánosítja a munka iránti kedvet és szeretetet és így alapja lesz a nemzetgazdasági és szociális problémák helyes uton történő lefolyásának.

Bizony nem kicsinyelhető indokok ezek, az általános nevelés szempontjából. Kihívóan sürgetik ezek, hogy a kézügyességi oktatást be kell vonni a népiskolai nevelési eljárásunkba. Ne a fogházi élet néma csendje, hanem az eleven, pezsgő, üde élet leljen állandó tanyát az iskola rideg négy fala között.

Bármily hangzatos szavaknál azonban jobban beszél egy kis tett. Ujjából sem ez előtt, sem most nem szophat senki tudást. Tanítóink lelkesedése nem elég ahhoz, hogy az ügy diadalra jusson. Nemcsak lelkesíteni s tanácsolni kell őket az újabb üdvös eszmék megvalósítására, hanem ezzel kell őket nevelni.

Debreceni református tanítóképző intézetünk nem szorul dicséretre, legkevésbé az enyémre. Nem zárkózott, de nem is zárkózhatott volna el a korszerű haladás elül a kerületünk kormányzó férfiainak ébersége és bölcsesége miatt sem.

Hogy a technikai nevelés iránt is megvan a kellő érzeke, kimutatta azzal, hogy megtette az első lépést a slöjd taníthatására. — A tanári kar előterjesztéssel élt a legszükségesebb felszerelési eszközök, valamint a tanításhoz nélkülözhetetlen anyagok beszerzésére vonatkozólag. Az előterjesztés elfogadtatván, a kimutatott szükségletek fedezésére a kért összeget a főtiszteletű és Mélt. egyházkerületi közgyűlés kiutalta. E sorok íróját, — miután a tanítóképző-intézetekben a slöjd tanítására jogosító képesítést megszerezte — megbizta azzal, hogy heti 4 órán az agyag és papír munkát az önként ajánlkozó képző-intézeti tanulóknak tanítsa.

Az elmúlt iskolai év második felében tanított is. Hogy mily eredménnyel, annak elbírálására én nem vagyok illetékes. Bemutattuk munkánk eredményét s annak látása nem egy, addig erős kételkedőt győzött meg arról, hogy a kézügyességi oktatásnak a nevelési eljárásban nagy fontosságu szerep juthat, ha azt annak igazi célját ismerő ügybuzgó nevelő kezeli.

E kezdetnél azonban megállanunk nem szabad. Törekedni kell az akadályok elhárítására, melyek nyomasztólag hatnak a teljes érvényesülésre. Legfőbb akadály a külön, e célra szolgáló terem hiánya. Ennek lennie kell, mert az eddigi állapot a legkezdethez eltűrhető volt, de ezen sürgősen segíteni szükséges. A vezetőség jóakarata, különösen a főgondnokunk minden szép és jó előmozdítására kiterjedő éber figyelme és nemes gondolkodása nem engedheti meg, hogy ezen ügy egy tanterem hiányán a hajótörés zátonyára kerüljön. Erős a bizalmam, hogy a főiskola fejlesztésében oly sokszor megnyilvánult bölcs belátás, erre nézve is megtalálja a helyes és kielégítő megoldást.

Külön tanterem létesítése esetében valósítható meg a famunka, mely képző voltát tekintve és a már életbe léptetett agyag és papír munkáknál hátrább nem áll; sőt a szemléltetési eszközök köztapasztalatu hiányának megszűnését fogja maga után vonni.

A múlt évi püspökladányi tanulmányi kirándulás alkalmával Nt. Kiss Ferencz lelkész ur, kihez hasonló ügybuzgó iskolabarátot nagyon ritkán találhatunk, az oly szépen felszerelt iskolák berendezésénél fájdalommal jelentette ki, hogy a természettani kísérleti eszközök beszerzését — részint a drágaság, részint a népiskolai tanításra célszerűtlensége miatt, — nem eszközölhették olyan mértékben, mint óhajtották volna. Ő is furó faragó tanító embert nevezett meg, kinél a beszerzés eszközölhető. Igaza volt egyik képezdei tanárnak, mikor ön-

kéntelenül ajkára vonult ennek hallatára: „a Slöjd.“ Nem tartozik e cikkecske keretébe részletes kifejtése annak, hogy miképen enyésznek el, mintegy önmagától a természetanni kísérleti eszközök jelenlegi nemléte.

Másik nehézség a temetésre járási kötelezettség a képző-intézeti növendékek részéről. E tekintetben a egyh. kerület azon intézkedése, hogy a külsőségről való temetésre járást megszorította, némi könnyebbitést eszközölt ugyan, de az a nélkül is heti 35—36, elméleti órával, megterhelt növendéktől, a temetési szertartásoknál eltöltött idő után, sem szellemi, sem fizikai friseséget várni egyáltalán nem lehet. Még a pezsgő ifju erő is lankadt s keptelen lesz a még oly sok örömet és élvezetet nyújtó testi munkára is s bár végzi, de nem azon szeretettel és ambícióval, mely lelket ad s a fáradságot és kimerülést elfeledteti.

Tudja, érzi ezt a tanítóképző — intézet tanárkara is s épen ezért sokszor kénytelen elhallgattatni buzdító szavát újabb teher vállalására.

Pedig a mostani időben nem lehetünk eléggé körültekintők azon irányban, hogy tanítóinkat az egyházhoz szoros tartozandóságban megerősítsük. Ha valaha, most nem lehet reánk nézve közönyös tanítóink egyháziassága s az ahhoz való tántoríthatlan ragaszkodása. Egyházaink és iskoláink vezetésére elhívott espereseink hangosan kifejezést adnak azon hallomásaiknak, hogy a fizetés kiegészítés megingatja tanítóinkban az egyházhoz tartozandóság erős érzetét. — A hallomás igen hamar keserű tapasztalattá válhatik. Hiába! a körülményekkel számolni kell s az igazi bölcsesség abban nyilvánul, ha a nehéz viszonyok között is kitudjuk aknázni azon tér erősítését, mit a mostoha állapotok között megtehetünk. Egyházi elsőrangú érdekek tanítóink kalvinista jellegének és érzületének nem lohasztása akadályok gördítése által, hanem gyors kibogozása és mielőbbi nyélbeütése a felekezeti tanítói fizetések kiegészítéséről szóló törvény megvalósításának, érdekeink legkisebb sérelme nélkül.

Tanítóképző-intézetünk legszebb célját, hogy a jövő generációban is a vallásos érzület ápolja s erőssé tegye, minden rendelkezésére álló eszközzel igyekszik betölteni. Tanítóit úgy bocsátja ki az életbe, hogy az állam által töle követelt kívánalmakat játszó könnyedséggel teljesítheti. Ezért nyitott tért a kézügyességi oktatás elsajátíthatásának is. Ne lehessen kifogást emelni ellene e téren sem. Végezze annak tanítását nem a fizetés kiegészítés megingatásért, hanem saját iniciatívájából, a képzőből magával vitt tárgy iránti szeretetből. Legyen büszke arra, hogy református tanítóképző-intézetből kerülven is ki, a népiskolai anyag bármely részletének kezelésében otthonosan forgolódhatik.

Tagadhatatlan tény, hogy a tanító, de különösen az iskola a saját bélyegét kisebb nagyobb mértékben reányomja tanítványaira. Bizony az igazi kalvinista gondolkodást csakis kalvinista intézet teheti kitörülhetlenné a ifju nemzedékben. Nem szabad tehát huzódoznunk a verseny felvevéséről bármily kicsinynek gondolt téren is a hasonnemű intézetekkel szemben. Sőt áldozattal is oda kell törekednünk, hogy mint eddig a vezető intézetek között foglaltunk helyet, azt továbbra is megtartani egyetemes egyházi érdekünk paracsolja.

A kézügyességi oktatás bevezetésénél megállapodni nem szabad, hanem teret, módot kell adni a tanítóképző intézet növendékeinek arra, hogy e téren is megtalálják azt, a mit más, — talán anyagiakkal gazdagabban ellátott — állami intézetek nyújtanak. Mert csak tőlünk

kikerült tanítóink igazi apostoli buzgólkodásától várhatjuk, hogy a vérökbe átment egyházi érzületet átöntik s tanítások patinájául tekintik a kezeikre bízott gyermekek nevelésénél még azon esetben is, ha fizetésük egy — mondhatjuk jó részét — az államtól kapják is.

Meggyőződésem, hogy a népnevelésnek kovásza a tanítóképző. Ha lelkem a jelenlegi tanügyi politikán elmereng, itt látom még azon bátyát, melyet megerősíteni szent kötelességünk, ha egyházunk érdekét szívünkön viselve, annak fejlődésére és biztosítására szilárd fundamentumot akarunk rakni.

A bekésbánati református egyházmegye tanító-egyesülete az általa készített tantervben felveszi a közügyességi oktatást, de megjegyzi, hogy legalább a népesebb egyházgyülekezetek tanítói közül egy — a többiek oktatása céljából-képeztessek ki. Ehez hasonló vélemények gyakran nyilvánulnak tanítói körökben.

Szabad e ezen kívánalmak előtt szemet hunynunk? Bizonyára nem! Legelső teendő a közügyességi oktatásnak állandó helyet teremteni a főiskola kebelében, mert csak azután lehet szó a tanításnak kellő mederben és módon keresztül viteléről. Sőt nemcsak a képző-intézeti tanulók, hanem a jelenleg alkalmazásban lévő tanítóknak, különösen a fiatalabbaknak ez irányban legalább némi utmutatással szolgálni kötelesség.

Ezen kérdésnek helyes mederbe terelése és végleges megoldása is egyik teendője lesz az ujonnan alakítandó egyh. ker. népiskolai tanügyi bizottságnak, melynek elemi iskoláinknak végre valahára intenzív irányba haladására is utat kell mutatni.

A magyar kálvinista tanítóóság mindenkor önzetlen odaadással karolta fel a jó és nemes ügyet. Fajszeregete és iskolája ügye iránt rajongó lelkesedése a zászlótartók és vezetők közzé emeltek a magyar nemzeti nevelés rögös mezején. Az a tanítói szív, melynek minden dobbanása a magyar nemzeti eszmével edes testvér, a kálvinista népnevelésé: nem lesz hűtlen multjához, melyre oly férfias önérettel tekinthet vissza.

Debrecen.

Kiss György.

* * *

En itt igazán az egész főiskolát értem. A közügyességi oktatásban résztvételt úgy a gimnáziumi, mint az akad. ifjúság részére hozzáférhetővé kívánom tenni. Nincs felemelőbb szórakozás, mint a munka. Azt hiszem, hogy még ilyen irányban is esik szó a közügyességről.

Szerkesztő.

Jegyzőkönyv.

Felvétel a magyarországi református egyetemes konvent adóalap végrehajtó bizottságának Budapesten. 1908. évi február 10-én tartott üléséről.

Jelen voltak: Gróf Tisza István elnök, Antal Gábor, Meczner Béla, Révész Kálmán, Puky Gyula, Mészáros János, Széll Kálmán, Sütő Kálmán, Dr. Pap István,

Jancsó Sándor bizottsági tagok Dr. Baksa Lajos egyetemes konventi előadó.

Elnök az ülést megnyitván előterjeszti a következőket: Beadott 120 segélykérvény. Ezekből alaki hiányok miatt pótlás végett visszaküldetett 20. Érdemileg átvizsgáltatott 81. Az átvizsgálás eredménye az, hogy 81 folyamodó egyház melnyél az 1904 évi előmunkálat adatai szerint 102000 korona segélyszükséglet mutatkozik, most 223000 korona segélyt kér s hogy a régi és új adókiadás közötti különbözet 161000 korona.

Nyilvánvaló tehát, hogy a segélyt kérő egyházak költségvetéseikbe új szükségleteket is állítottak be, holt az adócsökkentési alap a törvény világos rendelkezései szerint kizárólag az eddig tényleg viselt adóteher könnyítésére, tehát arra szorítandó, hogy az egyházaknak eddig a hivek megadóztatása útján fedezett szükségletei egy részét levegye a hivek vállairól. E szempontot szigoruan érvényesíteni kell a kérvények letárgyalásánál s ez a kért összegek tetemes mérséklését fogja maga után vonni. Általában a segély kérvények letárgyalásánál követendő eljárásra nézve további részletes utasítások szükségesek.

Az 1907 év tavaszi Convent 92 sz. határozatának ama rendelkezése miszerint congruás egyházak díjleveleinek értékelésénél a Congrua megállapításánál alapul vett értékeléstől eltérni nem lehet, azon aggodalom nyomása alatt keletkezett, miszerint az ilyen lelkesi állások congruájának leszállítását vonhatná maga után ha azok jelenlegi értékelése a congrua megállapításakor foganatosított értékelését meghaladná.

Congruás lelkészeink érdekeit tartotta szem előtt s őket kívánta azon veszélytől megvédeni a Convent amidőn fenn jelzett határozatát meghozta.

Kétségtelen azonban, hogy a congruális értékelés a mai viszonyoknak többé nem felel meg s lelkesi karunkat érzékenyen károsítaná ha díjleveleink pénzre változtatását ezen értékelés alapján el kellene fogadni.

Mentől előbbre haladunk a törvény végrehajtása terén mentől több oldalról és concretebb alakban foglalkozunk a kérdéssel annál szembe tűnőbb a károsodás és annál kétségtelenebb, hogy az ennek elhárítására ajánlott rendszabályok a bajt minden esetben gyökeresen nem orvosolhatják.

Amióta végrehajtó bizottságunk elnöki ügykörében megkezdem működésemet egész adócsökkentési actiónk ezen legnehezebb ütközőpontjának elhárítására irányítottam fáradozásaimat.

A bizottság jóváhagyása reményében utaltam a vagylagos adókulcs lehetőségére, amely módot nyújt a termény-adózás rendszereinek fenntartására. Ez kétségtelenül mitigálja a bajt, de csak addig a határig, ameddig a behivatalnokok járandósága jövőre is a hivek szolgáltatásaiból nyeri fedezetét.

Kifejezést adtam azon egyéni nézetemnek, hogy a termény járandóságok, szolgáltatások stb. értékelésénél csak a congruális eljárásnál alkalmazott egységárhoz kell ragaszkodnunk az akkor behajtási hányad fuvar költség stb. címen eszközölt levonások most mellőzhetőek. Ez szintén enyhítő rendszabály ugyan de nem szüntetheti meg az egységárok meg nem felelő voltában rejő károsodást.

Végre gyökeres orvosságnak tűnt fel azon első szempont érvényesítése, mi szerint a lelkeseknek díjle-

vélben biztosított járandóságokhoz szerzett joga van, azok az ő hozzájárulása nélkül meg nem változtathatók és olyan értékelés alapján való megváltoztatásukat elfogadni, tűrni nem tartozik, amely a részére biztosított termények, szolgálmányok stb. valódi értékének meg nem felel. Kerestük tehát a megoldást abban az irányban, hogy a normal adókulcs behozatala esetében se változtassuk meg a díjleveleket. Szabjuk meg az egyház részére járó segélyösszeget a termények és szolgálmányok valódi átlagárának alapul vétele mellett, s az egyház pénz jövedelméből (adó és segély) szerezzék be belhivatalnokainak járó terményeket. E megoldás első tekintetre kifogástalannak látszik.

Kétségtelen, hogy így elkerülhetjük a díjlevél pénzváltoztatásával járó veszélyeket. Behatóbb megfontolás azonban arról győzött meg, hogy újabb súlyos bajok forrása lenne ez az egyházak pénzügyi helyzetére és belbekéjére.

Az egyház költségvetése nem nyugszik biztos alapon. Bevételei és kiadásai heterogen incommensurabilis tényezőkből állanak s a terményárak minden erősebb hullámzása megzavarná a pénzügyi egyensúlyt. Történelem ez épen drágaság, rossz termés idejében s az egyháznak adósságot kellene csinálnia vagy rendkívüli terhet kivetni, hogy magasabb árakon vegye meg belhivatalnokainak termény járandóságát, mint aminő árak a segélyösszeg kiszámításakor alapul vetettek. Gondoljuk meg e helyzet összes pénzügyi és erkölcsi következményeit. Ugy hiszem be kell látnunk, hogy ezeket egyházunkra nem zudithatjuk.

Ezen orvosság is hatálytalannak, vagy helyesebben alkalmazhatatlanak bizonyul, s mentől tovább foglalkozunk a kérdéssel annál kétségtelenebb erővel kell arról megbizonyosodnunk, hogy a kérdésnek egyetlen egy kielégítő megoldása van: Ki kell eszközölnünk a Convent idevágó határozatának módosítását.

Igaz, hogy így a díjlevél újabb értékelése a congruális értékeléssel nem fog egyezni, s nem huny szemet annak hátrányai előtt sem. Két baj között kell a kisebbiket választanunk s határozottan kisebb bajnak tartom ezt mint congruális lelkészeinknek vagy egyházaiknak kétségtelen megkárosítását. Különösen most amidőn a Cultusminister ur igen helyes kezdeményezésére a congruális allomások javadalmának újabb megállapítása a küszöbön álló másik tíz éves cyclusra mellőztetett. Kétségtelen méltánylása rejlik ebben annak az igazságnak, hogy az 1600 koronas kongrua a megváltozott viszonyok között s más állások javadalmának rohamos emelkedése mellett meg nem tehető s hogy az állam addig is, míg azt kellő színvonalra emelheti, szemel huny azon tény előtt, hogy a congruális értékelés a javadalmak mai tenyleges értékének valamivel alatta marad. Hátterbe szorul tehát a veszély, a mely a Conventet idevágó határozatának meghozatalára indította.

De ha nem is volna így, ha tartanunk kellene is attól, hogy az állam tudomást szerezne az értékesítésről, ezt a bajt el nem kerüljük a szóban forgó határozat fenntartása által.

Hiszen a nyugdíj és gyámintézetnek adott államsegély révén betekintést nyer az állam a nyugdíj ügyaktáiba is, már pedig ez intézet a lelkészek javadalmait a jelentő iver alapján szintén a congruális értékelésnél magasabban állapítja meg.

Hiába károsítanók tehát lelkészi karunkat az adórendszer változtatásával kapcsolatos eljárásunkban: az a tény, amelynek elfedéséért ily súlyos árat fizetnénk kétségtelen világossággal derülne ki a nyug. és gyámintézet adataiból úgyhogy ebből a szempontból is az látszik leghelyesebbnek, ha ezekkel az adatokkal igyeckszünk az összhangot lehetőleg fenntartani.

Mindezek alapján indítványozom: kérje meg bizottságunk a Conventet, hogy az 1907. ápril. 92. sz. határozat ezen rendelkezését:

„A lelkészi és tanítói fizetések kiegészítésénél történt állami értékelések változás alá nem eshetnek“, hatályon kívül helyezni s elrendelni méltóztassék, hogy a díjlevelekben megállapított termények és szolgálmányok értékelésénél különbség nélkül minden egyházban az 1894. évi Jelentő iverben foglalt értékelés vétessék alapul, az azóta bekövetkezett s kellőleg beigazolt változások figyelembe vétele mellett.

A bizottság az elnök indítványát elfogadja.

Ugyancsak elnöki előterjesztés folytán kimondja a bizottság, hogy:

1. A segélykérvényekhez a régi adókulcs is az esperes által hitelesített másolatban csatolandó illetve pótlendő.

2. Az egyházmegyei adóügyi kiküldöttségek által megállapítandó minden kérvényező egyházközség normal költségvetése.

Ezen megállapításnál a következők az irányadók:

a) A rovatos iverben helyesen vannak-e kimutatva a régi egyházi adókönyv adatai, különösen pedig az adófizetők száma, adója. Helyes-e a termények és szolgálmányok átszámítása s a régi egyházi adó teljes összege.

A tényleg teljesített szolgálmányok mennyisége, összeréteke tüzetesen megállapítandó s ekként megállapított összegnek a párok számával elosztott hányada s ebből ismét külön a lelkész, külön a tanító stb. javára eső rész irandó be az adófizetőknek.

b) A közalap, iskolai adó, tandíj, fütőpénz, fütőanyag is és általában minden címen teljesített fizetés vagy szolgáltatás kimutatandó.

c) A régi egyházi adó teljes összegénél és zárszámadások szerint mi folyt be s a befolyt átlag elegendő volt-e az egyház rendes szükségletének fedezésére.

d) az egyházi új-adókönyv adatainál figyelemmel az 1904. évi előmunkálat adataira meggyőződés szerzendő arról, hogy az egyházi adókötelezettek mind össze vannak-e írva s hogy az egyházi adó kirovása alapjául szolgáló földadó, házadó, bányaadó, tőkekamat és járadék adó, I—IV. osztályu kereseti adó és az általános jövedelmi pótdadó teljes összegükben, vagyis a polgári község adókönyvében előirt összegekben vetettek-e fel kirovási alapul és hogy a törvényes kedvezmények (III. t.-c. 10. §.) helyesen alkalmaztattak-e.

Az egyházi adó kirovása alapjául az 1908. január 1. napját megelőzőleg kivetett állami adók összege veendő.

Az özvegyi kedvezmény csak a nőkre terjed ki.

e) Az egyház vagyonából, alapjaiból és más forrásokból eredő jövedelem a tényleges eredménynek megfelelő összegben van-e kimutatva.

f) A rendes szükséglet az utolsó öt év átlaga alapján állapítandó meg s ezen átlag kiszámításánál

figyelman kívül hagyandók a régi egyházi törvény 248. §-a és az új III. t.-c. 16. § által felsorolt s rendkívüli adó által fedezendő szükségletek.

Az adósságok visszafizetésére a kamatnak és kölcsön esetén törlesztés megfelelő törlesztési hányad vehető fel, különös figyelemmel az egyház által kamat és törlesztés címén az utolsó öt évben teljesített fizetés mértékére.

Figyelman kívül hagyandó továbbá minden az egyház intézményeinek fejlesztésére avagy fizetések, tiszteletdíjak emelésére szánt s általában minden újabb teher mely a segélyt kérő egyháznak 1906. évi január 1-ső óta hozott határozatán alapul ellenben felveendő a szükséglet közé a közalapi járulék a nyugdíjintézeti járulék s mindazon új teher, mely az egyház akaratától függetlenül feltétlen fizetési kötelezettséget hárít az egyházra. (Például adók, ármentesítési költségek s általában a közterhek emelkedése stb.) Ugyancsak a szükségletek közé vehető az új egyházi adókiivetésnek a helyi viszonyok szerint meghatározott mérsékelt hányada mint be nem hajtható összeg.

3. A megállapítandó segély rendszerinti maximális összegét képezi a régi adóból tényleg befolyt átlag összeg és az új adókiivetés összege közötti különbözet hozzáadva a nyugdíjintézeti fenntartó járulékot közalapi járulékot s a fentiek szerint a szükségletek közé felveendő új terheket.

Az ekkent mutatkozó összegnél nagyobb segély csak oly esetekben hozható javaslatba, melyekben a zárszámadások nyilvánvalóan igazolják, hogy az egyház eddigi bevételei a rendes szükségletet nem fedezték s az egyház eladósodásnak ment elé.

Kiadta: *Baksa Lajos* egyet. konv. előadó.

A gyomai Szeretet-estély.

A hallhatatlan emlékezetű Arany János egyik szép költeményében, az életutjának zordon fáradaimait festvén s fájva hordozását panaszolván: — utóbb csendes megnyugvással s megható ihletséggel fenségesen zengi:

„Néhol egy-egy kis virág nyit

S az megnyit egy parányit“.

Ami kálvinista Sionunk egyházi és világi fenkölt lelkü apostolai és oszlopos nagyjai is sokszor siró lélekkel panaszolják és sötét színekkel festik egyházunk hanyatlását s ebben a vallásos hitélet alászállását s elhidegülését.

Eme nemes lelkek panasza és feljajdulása előtt tisztelettel hajlok meg. Fájdalom! nekik legnagyobb részben igazuk van. Azonban jóleső örömmel lehet látni, tapasztalni: hogy a vallásos hitélet mereje még nem mindenütt kopár; még mi is szánkba vehetjük a nagy költő balzsamos szavait:

Néhol egy-egy kis virág nyit,

S az megnyit egy kicsit“.

Tanulságos és örvendetes példa erre nézve a gyomai fényes egyházban f. évi február 9-én tartott „Szeretet-estély“. Itt — mint a vallásosélet lelki kies mezején — ama három drága szellemi kincsnek: a hitnek, reménynek és szeretetnek színes virágai gazdagon

nyiladoztak s ezek kellemes illata édes benső örömmel s gyönyörűséggel telítette meg sziveinket s az életutja zordon fáradaimait hordozására új kedvnek, új erőnek, új életnek melegét árasztotta reánk mint amaz evangyéliumi Bethesda forrást és vize: sok testi: úgy ez a „Szeretet-estély“ számos lelki beteget megnyugyított, meggyógyított!

A vasárnapi reggeli istentiszteletre oly nagy számu közönség gyült fel, hogy az, a gyomai nagy és ékes templomot egészen betöltötte.

A közönség orgonakiséret melletti — valamint az egyházi énekkar összhangzatos énekének hanghullámai szívet-lelket áthatottak.

Csiky Lajos debreceni hittanár (János evangy. 3. r. 16. verse alapján) tartott egyh. beszédében, — Istennek a világhoz — illetve az emberekhez való — viszont az embereknek Isten, Jézus és embertársaik s főleg a szegények, nyomorultak, ügyefogyottak iránt tartozó szeretetét remek színekkel festette. Tanított, buzdított, lelkesített, nemesített. Minden szaván, mondatán a szeretet aranypora ragyogott, ezt az aranyport hintette szerteszét gyönyörű imádságában is — a gyülekezeten, annak nagyjain, kicsinyein, — betegein is!

A délutáni öt órai „Szeretet-estély“, megérdemelte szép nevét. Úgy a kitűnő közreműködőket mint a nagy közönséget ama véghetetlen erőnek: a szeretetnő aranszájai fűzték össze. Itt éreztük igazán: hogy mindnyájan egyek és testvérek vagyunk a mi fejünkben: a Jézus Krisztusban.

A köz és összhangzatos éneklések a megnyitó beszéd, a szavaltatok, a két rendbeli szabad előadás és a záróbeszéd: mind-mind szépek, élvezetek, gyönyörködhetők, hasznosak — kitűnők, szívet, erkölcsöt nemesítőek voltak, s egy szebb, dicsőbb eszményibb világba emeltek lelkeinket!

Én úgy láttam, úgy tapasztaltam: hogy mind a reggeli isteni tisztelet — mind az estély végeztével az egész gyülekezet arcán a lelki megnyugvás, az öröm és boldogság érzetének fénye, sugára ragyogott.

Hála, elismerés és tisztelet fenkölt lelkü közreműködőknek és a gyomai egyháztanácsnak!

Mezőberény, 1908. febr. 14.

Szentandrás István.

Az országos ref. tanáregyesület.

E hó 2-án több fontos tárgyban tartott gyűlést Docy Imre elnöklete alatt. Legelsőben is a székhely kérdésében beérkezett szavazatokat mutatta be a főjegyző. A kitűzött határidőig (jun. 20.) beküldötte szavazatát összesen 189 rendes tag. A szavazatok összeszámlálására egy három tagu bizottságot küldött ki az igazgatóság. F bizottság a legközelebbi gyűlésre adja be jelentését. Miután a szavazás nyilvános volt, annyit előre is mondhatunk, hogy a szavazó tagok egy pár kivételével, a következő 6 évi cycusra is az eddigi székhely megtartása mellett nyilatkoztak. Az Iskolatörténeti Adattár buzgó szerkesztőjének Thury Etelének jelentését örömmel vette az igazgatóság tudomásul. E szerint az Adattár II. kötetének első része t. i. a Wittenbergi magyar bursa anyakönyve már ki van nyomva

most foly a szedése és nyomása a második résznek t. i. a debreceni ref. főiskola tanulónak névjegyzéke (Series studiosorum) 1588-tól 1792-ig. Ennek a hazai művelődés, történet és irodalom szempontjából rendkívül nagy és egyetemes jelentőségű okmányak a gondos szedése és nyomása jó időbe kerül, de ez iskolai évben még mindenesetre megjelen a kötet.

Örömmel értesült az igazgatóság az egyesület kiadójától is, hogy egyesületünk kiadott tankönyveit a ref. iskolák már csaknem valamennyien bevezették. Az igazgatóság azonban számít arra is, hogy a testvér ág. hitv. evangélikus középiskolák is felkarolják tankönyveit, melyeknek lételt éppen az a sok kifogás adott, amit az eddig használt hasonló tankönyvek ellen, protestáns részről, méltán hangoztattak.

A tankönyvek érdekében az egyesület elnöksége ismételtelen körleveleket intéz az egyes tanári karokhoz. Halával és köszönettel fogadta az igazgatóság azt a meleghangú szíves meghívást, melyet a hódmezővásárhelyi városi törvényhatóság, ref. egyház és főgimnázium intézett az egyesületekhez, magyaros veudégszeretettel ajánlván fel az egyesület ez évi rendes tisztújással egybekötött közgyűlésének megtartására Hódmezővásárhely városánál. Az igazgatóság amennyiben a meghívó testületek is belenyugosznak, f. évi április hó 22. és 23. napjaira tüzte ki a közgyűlés idejét. Az országos ref. lelkészegyesület elnökének, dr. Balthazar Dezső esperesnek felhívása is tanácskozás tárgya volt az igazgatóságban.

Az O. R. L. E. elnöke u. i. megalakítandó prot. szövetségbe lépésre szólította fel a tanáregyesületet. Az igazgatóság a legteljesebb jóakarattal fogadta a felhívást és választmány útján a közgyűlés elé terjeszti a fontos nagy ügyet. Végül a pénztárnok három tagnak a kilépését (leginkább állami intézetbe ment tanárok) ellenben hétének a belépését jelentette be.

* * *

Bennünket e tudósításból, mely arról tesz bizonyosságot, hogy ez a szakegyesületünk hivatása magaslatán áll, most ez alkalommal a Ref. országos Tanár egyesület magatartása érdekel a Prot. Szövetségre vonatkozólag, melyet meg kell alkotni minél előbb, holnap, ha lehet. Az események oly sebesen fejlődnek, hogy ilyen védetlen állapotban mi nem sokáig maradhatunk. A hadat megizenték a protestántizmusnak, Batu hordáival már megindult s mi még csak nem is gyülekezünk. Mindennap egy elvesztett idő. azért gyorsítani szeretném a Prot. Szövetség alakulásának a dolgát és egyszerűen egy alakító bizottságba vonnám be az illetékes tényezőket. Ezek között természetesen elsősorban az Orsz. ref. tanár egyesületet is, melynek választmányáról el kell ismernem, hogy az adott helyzetben nem válaszolhatott mást, minthogy jó akaratját igérje és közgyűlésére utaljon. Annak kell azonban a módját kitalálni, hogy a közgyűlésig is történhessék ebben az ügyben valami tovább fejlesztés. Ha más nem az alapszabályok megvitatása, mely az Orsz. ref. Tanáregyesületnek is megküldetett s amelyhez hozzászólni a maga szempontjából mindnyájunk is joga, de kötelezettsége is. E hozzászólást várjuk az illusztris testülettől, melynek elnökségét a mostani alkalomból is szívesen üdvözljük.

Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Szabolcska és a felekezeti szempont. Szerencsésen eljutottunk ismét oda, hogy Tarkányi lett megint a magyarok legnagyobb költője, legalább ezt kell következtetnünk abból a elbánásból, mit Szabolcskával szemben az Egyházi Közlöny műbirálói és ítései tanusítanak. Ezek közül Kárpáti Aurél egy papistának keresztelt, de alapjában pogánynak marad szegény nagyvárosi veszendő lélek így zsörtölődik: „Kerestem az új magyar verset. Kerekre nyitott szemmel néztem bele a bársonyos, puha ködbe s bolyongtam Bálványváros szomorú utcáin egy reszkető, új melódia után. Kivetődtem a rákosi rétekhez és pattanásig feszülő idegekkel, sóvárogva vártam: mit üzen a pusztá, a füzesek alja. S mikor visszajöttem már nyitogatta millió pirosra sirt lámpaszemét Bálványváros; fekete árnyékok ásitottak rám zezugos utcákból s valahol, egy rejtett sarokban, rongyosan és sápadt arccal rátaláltam Bálványos keserű papjaira. Észbontó, furesza muzsika ütődött a fülemhez, gyötörő, vértfakasztó, gyönyörűséges muzsika. A vén pusztá idetévedt fiai énekelték, kik nem mehetnek már többet vissza oda, ahonnan elindultak, mert Bálványvárosnak oltár-pitőivé szegődtek örökre. És zendül, vonaglik, tombol az ének, az új, az egyetlen, a sohse hallott: az új magyar vers, az új magyar dal. Hallottuk sokan és láttuk a papjait, kik nem tudnak egymásról semmit, nem érdeklik egymást, mert csak azért élnek, hogy elénekeljék a maguk dalát. És fölzokog valami különös hangszere a sohse hallott, mégis rezonáló léleksírás. Azsiában borzongtak ettől a végig sátorozó, nyugatra tekintgető nyugtalan ősapák. Fölhasított karokból csurog a piros vér s csepkenként jajdul fel az érke hely falán. Nymphaeákat lopnak be ide a bihari homokba és elfelejtett csodákat álmotnak vissza. A nyugatra üzöttek sirnak napkelet után. Nagy nekilódulások és bus kudarcok, százsor meghalt és százsor föltámadó lélek; hárfalelkek, melyeknek hurjain elfinomult, keskeny ujjak pengetik a nótát, a mitől megbolondulnak a finom kulturlegények. Nagy öngyilkosok, kik megölték régi, kifakult, fáradt lelküket s nem engedték fülükbe jutni a sikerekre csábító becselenségekre hívók szavát. Megrokkant lelkek, gögös lelkek, igaz lelkek dala, emberi dal, újságolvasó, ideges, kétségbeesztően józan és halálosan mámoros emberek dala ez. És hallgatjuk fájó gyönyörűséggel, könybe borult szemel, mi áporodott szívé, őszbeborult lelkü, epés utcajárók. Megszületett az új magyar dal, már a jámbor specerájások, a csinos stancikbe pakkolt versikék nagykereskedői. Új hangokat ütöttek meg a szivek zongoráján és ez nem spinétkeringő lesz, itt a hallgatóknak is részt kell venni a magamegtörésben, oszlopdöntésben... Szabolcska Mihály pedig megy a maga ösvényén, amit országultá tapostak már régen, ő is, még mások is. Sehol egy oldal, sehol egy vessző, ami végig riogatna a nyírségcsöndön, ami szépért imádkozó lelkünk aszfaltos utcáin. Rimeket irtak ebbe a könyvbe s gondolatokat kerestek hozzájuk, amiket zárt sorokkal determináltak körül. Nem fajtak ezek a versek, nem ejtett könyvet senkise értük, nem ujjongott föl senki velük, mikor megszülettek, csak egy üres órákban folytak ki, senkit se zavarva, csöndben Szabolcska tolla alól. Hát így is lehet verset írni — saj-

nos, a legtöbbet így is írják — de az igazi poézis nem ez. Az igazi nagy dalok még ott pihennek Bálványváros papjainak örökbusz lelkében, de az előhangot már hallottuk s nem érdekelnek már a régi muzsikák. E bírálat jellemző írójára, egyházi jellegére és magyarságukra is. Ma olyan idöket élünk, midön az ős emberi szenvedélyek csörgetik a láncukat. Éppen ezért sokkal jobban meg kell becsülnünk azokat, a kik a vallás, család, haza é hétköznapi dolgok szeretetét zengik. És sokkal jobban Szabolcskát, a ki az új idöbe éppen azt az elemet viszi be, a mely abból hiányzik, a gyöngédséget, a szeretet, a magyarságot. Szabolcska legújabb kötetét melegen ajánljuk lelkészeinknek címe: A magam ösvényén. Zinger és Wolfner kiadása Budapesten. 8-rét 176. lap Ára 2 k. 50 fill.

Egyházmegyei választások. Az alsóbaranya-bácsi egyházmegye szavazatbontó-bizottsága, az üresedésben volt egyházmegyei tisztségekre beérkezett szavazatokat a minapában bontotta fel s a szavazás eredménye a következő lett: Egyházmegyei világi főjegyzővé dr. Harsányi Elemér újvidéki kir. ügyész, egyházmegyei papi anácsbiróvá Keck Zsigmond cservenkai lelkész, világi tanácsbiróvá Hettesheimer Henrik kir. törvényszéki vizsgálóbíró, tanítóképviseelőkké Hajdu Eszmond pacséri Zsilli Károly daróci, Dávid Lajos szentlászlói tanítók választottak meg.

— **Egyházkerületi közgyűlés.** Az erdélyi egyházkerületi közgyűlést f. hó 18-ára hívta össze az elnökség. A gyűlés legfőbb tárgya a gyűlés legfőbb tárgya a dr. Bartók György elhunytával megüresedett püspöki hivatal betöltése lesz; továbbá intézkedés a tavasszal tartandó rendkívüli közgyűlés iránt.

— **Egyházi aranykönyv.** A somogy-bálványosi ref. egyháznak szép ajándékot adott Sebestyén József presbiter. Minden előleges bejelentés nélkül Budapestről hozatott egy szép kivitelű, gazdag aranyozásu, vörösmárványból készült keresztelő medencét, melyet a lelkész — szószékről lejöve s a medence előtt megállva — köszönt meg a gyülekezet nevében. Isten áldását kérte a jókedvű adakozóra, hozzátartozóira. Isten áldását kérve a gyülekezet összes tagjaira, hogy ők is megemlékezessenek eklézsiajukról, — de mint az apostol mondja — a nélkül, hogy az fogyatkozásukra legyen. Isten áldását kérte végül azokra a gyermekekre, akik majd itt keresztelve lesznek. Legyenek azok az egyháznak ékességei, a szülőknek örömei, szép magyar hazánknak hű fiai és leányai. Végül a kántor a CXXVIII. zsoltár I. versét orgonálta.

— **Tudomásul a közönségnek.** A szókimondásával dicsekvő, de igazmondásban járatlan Sárospataki Ref. Lapok főszerkesztője mindenképen meg akar engem is szólaltatni, hátha olyat találnék mondani, amiért egy új fegyelmi ügyet lehetne a nyakamba varratni. Egyelőre nyugodt lehet felőle! Lehet, hogy foglalkozni fogok még valaha a szentséges főszerkesztő pár éve megkezdett jellemzésével, de most csak annyira szorítokozom, miután egyenesen felhív reá, hogy a felvetett két kérdésre adjam meg a választ. Ad. 1. Teljesen igaza van a Debreceni Prot. Lap szerkesztőjének abban a felfogásában, hogy a törvény félremagyarázhatatlan rendelkezése szerint igenis 30 nap alatt össze kellett volna hívni a bíróságot az elnökség megfellebbezett felfüggesztő végzésének a tárgyalására. Ez nem történt meg, mert ezt nem helyettesítheti az érdemleges tárgyalásnak a törvény határozott rendelkezésének szintén

figyelmén kívül hagyásával nem 15, hanem csak 8 nappal előbb való kilüszése. Ez is más ága a dolognak, amaz is más ága, az egyikre záros határidő van szabva, az érdemleges tárgyalásra nincs. A kettőt csupán a Radácsi György fogyatékos törvényismerete és törvénytisztelete kavarhatja össze. Ad. 2. Tévedt a jelenre vonatkozólag a Debreceni Prot. Lap szerkesztője, a mikor nélkülözésről és nyomorról beszélt, amint meg is irtam neki mindjárt akkor, mert az én igazságszeretetem nemcsak a Radácsi felhívására szokott megnyilatkozni. Azonban igazsága lehet a Debreceni Prot. Lapnak a jövőjére nézve, ha t. i. a helyettesítési díjak kifizetésére kerül majd a sor. Hogy pedig Radácsi zugolódása dacára is felvettem a fizetésemet (noha nem mindet, mert a drágasági pótlékom még mindig benn van,) annak két oka volt: először, mert a pénztári ellenőr ur azzal birt rá valamikor november 25 e táján, hogy ha föl nem veszem, akkor nem könyvelhet helyesen, másodsor, mert magam is jogot formáltam reá, miután a felfüggesztés az előbbi pontban foglaltak folytán úgy sem emelkedett volt jogerőre, ha tényleg fennálló volt is. Sárospatak. 1908. febr. 9. Zoványi Jenő.

— **Templomszentelés So. Betlehemben.** Az amerikai magyar ref. egyházmegyébe tartozó so betlehemi ref. gyülekezetnek temploma 1906. dec. 22-én szenteltetett az egy Isten dicsőségére s a magyar név becsületének hirdetésére. Kuthy Zoltán esperes nyitotta meg a templomot. Bereczky László imádkozott, Nánássy Lajos beszélt magyarul és angolul, Kuthy Elemér keresztelt, Borsós István urvaosorát osztott és Erdélyi János helybeli lelkész az egyház történetét olvasta fel. Jelen volt Clark Dániel angol ref. lelkész is, aki kijelentette, hogy az amerikai magyar ref. egyházat tamadókkal egyet nem ért s üdvözölte a magyarokat, kik őseik egyházában imádják a mindenség urát.

— **Uray Imre meghalt.** Ide vonatkozólag a következő gyászjelentést vettük: A beregi ref. egyházmegye mély fájdalommal tudatja Nagyságos urai Uray Imre országgyűlési képviselő, egyházkerületi tag, zsinati képviselő forrón szeretett egyházmegyei gondnokának folyó hó 9-én reggel 5 órakor, életének 58-ik évében történt gyászos elhunytát. A boldogultnak hült tetemei f. hó 11-én délelőtt 11 órakor Hetében tartandó gyászszertartás után a gulácsi családi sírboltban fognak örök nyugalomra tétetni. Beregszász, 1908. 9-én. Legyen áldott az igaznak emlékezete!

„Vasárnapi Ujság“ február 9-iki száma első helyén a lisszaboni királygyilkossággal foglalkozik, bemutatva a meggyilkolt király, tónörökös, a királyi család s Franco diktátor képét. Egy nagy képsorozat, nagyrésztben Izabella főhercegnő és Gabriella főhercegnő fölvételei, a Tátrában az idén folyó téli életet mutatja be, egy másik képsorozat Axel Gallén finn festőművész műveit. Szépirodalmi olvasmányul szolgálnak Mikszáth Kálmán meleg hangulatu cikke egykori tanáráról, Fábry Jánosról, Rákosi Viktor regénye, Zsoldos László elbeszélése, Szabolcska Mihály és Petri Mór versei, Fogazaro regénye. Egyéb közlemények: Csernoch János püspök és Demény Karoly arcképe és méltatása tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Közintézetek s egyletek, Sakkjáték, Képta-

lány, Egyveleg stb. „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkrónika”-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV. Egyetem-u. 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap a legcsöbbségség a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

— **Felekezet nélküli község alakulása.** Tudvalévő dolog, hogy városunk határában keletkező telepek egyre népesednek. Így az Emerich-, Bihari-, Nagy József-, Nyilas-, Halasi-, és Gerébi-telep jelentékeny mennyiségű lelket számít most már lakói közé. Az említett telepeken nagy elégedetlenség ütötte fel fejét. Azt panaszzolják a református egyház kebelébe tartozó hívek, hogy legnagyobb áldozatok árán sem képesek halottaiknak a végtisztességet megadni: nem kapnak temetéseikhez éneklő diákokat és így egyházi adózásuknak semmi értelme sincs. Mozgalmat indítottak tehát, melynek célja az egyházi kötelekből kiválni és felekezet nélküli községet létesíteni. Már vagy tizenöt család alá is irta a kötelező belépési nyilatkozatot.

— **Egy joghallgató szerencsétlen halála.** Hétfőn d. e. szomorú hír járt szájról-szájra arról, hogy Szabó Ákos 2-od éves jogászt elgázolta a közúti vasut. A szerencsétlenség Péterfián történt, hol az ifju szüleinek lakásáról az előadásra igyekezett. A sikos uton elbotlott és a sinben megütötte magát, úgy hogy nem tudott már felkelni a robogó vonat elöl, mely össze törte. Rettenetes halálát gyászolják szülei Szabó István városi tisztviselő és neje Rab Aranka, testvére István, a rokonok a pályatársak, jóbarátok és tanárai is, a kik mindnyájan megjelentek temetésén, melyen Jánosi Zoltán lelkész szolgált. Szép költői szárnyalású imádsága könnyeket csalt a meghatott nagy számu közönség szemébe, mely a Cegléd-utcai temetőbe kísérte a halottat. A nyitott sirnál Vásári Zoltán joghallgató bucsuzott a korán sirba szállott pályatárstól, ki nyugodjék a boldog feltámadás reménye alntt.

— **Nyilatkozat.** A napi lapok közölték, hogy a m.-szigeti ref. lyceumban Ilosvay István IV. osztályu tanuló öngyilkosságot követett el, melynek oka a hittanár tulszigora volt. Hogy e vádnak mennyi alapja van, annak megállapítása nem tartozik reám, de a félreértések elkerülése végett kikell jelentenem hogy az illető növendék a ki egyébként 5 tárgyból kapott elégtelent, római katolikus vallásu. Máramarossziget, 1908. febr. hó 13. Hajdu Péter h. vallástanárr.

— **Az adósegélycsökkentést végrehajtó bizottság** jegyzőkönyvét közöljük e számban. Ennek határozatával csaknem teljesen új helyzet állana ránk nézve elő. A díjlevelek új értékelése. Ez a határozat a Pandora szelencéje.

— **Ritka jubileum.** Szép ünnepély folyt le e hó 9-én a debreceni ref. egyházban. Ekkor ünnepelte a presbyterium Somogyi Pál egyházi főjegyzőnek 25 éves jubiliumát. Az ünnepélyre a nagyszámu presbytereken kívül nők is sokan jelentek meg. A presbyterium Kiss Albert lelkész és Simonffy Imre főgondnok elnöklete alatt diszközgyűlést tartott, melyet a Kiss Albert nyitott meg. Az ünnepeltet egy küldöttség hozta a gyűlésbe s megérkeztek az összegyűlt közönség a legmelegebb üdvözlések közt fogadta. Azután Könyves Tóth Kálmán lelkész szép beszédben méltatta az ünnepelt férju hírvadhatatlan érdemeit, rámutatóan azokra az alkotá-

sokra, melyek a lefolyt negyedszázadban a debreceni egyházban létrejöttek egyszersmind átadta a presbyterium ajándékát, egy gyönyörű arany kelyhet szép nagy ezüst talon és egy szelencét, melynek költségei közadakozásból gyűltek össze. Az ünnepelt az öt jellemző szerénységgel s mélyen megindulva válaszolt s fogadta az emléktárgyakat. A szép ünnepélyt Simonffy Imre főgondnok rekesztette be, hathatós, szép veszéddel.

— **Szeretet ünnepély.** A mezőturi Szeretet Szövetség ez évi február hó 5-én szép ünnepélyt tartott a Szeretet nevében. Az ünnepély sorrendje ez volt: I. Dél előtt istentisztelet a nagytemplomban. Adakozás a szegények javára. II. Templom után közgyűlés a népiskola nagytermében. III. Este 6 órakor szeretet vendégség a gyunn. disztermében. Ennek sorrendje: 1. Vegyes kar éneke. 2. Szavalt Pántó Vilma. 3. Római-utjáról előadást tartott: Gergely Antal. 4. Cimbalmozott Pikó Ilonka. 5. Bibliát magyarázott: Borsos Károly. A lelkeket építő és györködtető estélyen sokan vettek részt.

— **Halálozás.** Karácson György, volt 48-as honvédhuszár őrmester, erdőfülei református lelkész, február 5-én életének 85-ik évében Erdőfüle községben meghalt. Ujj József felsőkézsmárki lelkész, az abauj ref. egyházmegye főjegyzője január 5-én 50 éves korában elhunyt. Temetése január 27-én volt. Koporsóját paptársá állotta körül.

— **A pápai diákok segélyezésére két új alapítványt** tettek kegyes jöltevők, Tarczy Zoltán pozsonyi orvos és neje Kiskay Ilona 40 ezer koronát, egy román. k. nő, Mészáros Lajosné 30 ezer koronát hagyott e célra. Így dicsőül meg tettekben az igaz keresztyéni érzés.

— **Ajándék az ur oltárára.** Baksay István kir. tanácsos, a rimaszombati ref. egyház főgondnoka midőn 50 éves házassági évfordulóját ünnepelte. a rokonság részéről egy szép és ezüst serleget kapott ajándékba. Az egyháznak lelkes pátrónusa ezen értékes emléktárgyat a rimaszombati ref. egyháznak ajándékozta áldozó kehelyül. — Ugyancsak Samarjay János és neje szül. Fekethe Piroska boldog házasságuknak 25-ik évfordulója alkalmából hasonlólag egy remek szép és értékes kehellyel ajándékozták meg szintén a rimaszombati ref. egyházat. Az egyház küldöttségileg kereste fel az illetőket lakásaikon, hol Czinke István ref. lelkész szívből fakadó szép szavakkal tolmácsolta az egyház és hívei őszinte köszönetét.

Tartalom-jegyzék: Az ének. Vándor. — Mindig panasz. Dr. Ferenczy Gyula. — Levelek az O. R. L. E. ügyében. Andrassy Kálmán. — Kézügyességi oktatás. Kiss György. — Jegyzőkönyv. — A gyomai „Szeretet estély.” Szentandrási István. — Az Orsz. Ref. Tanáregyesület. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: Dr. Ferenczy Gyula.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

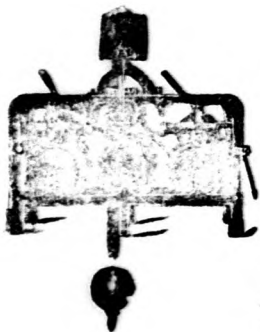
Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközzi

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Faczement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékkonyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló

gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamat mellett folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jóállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzalog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zalog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

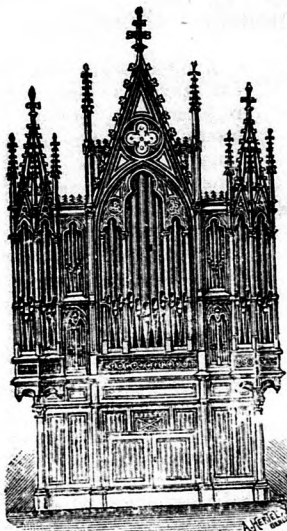
Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona-építészeti műterem

DEBRECENBEN.

Darabos-utca 7. szám alatt (a Collégium mellett.)
Fennáll 1883. óta.

Készíték a mai kor legtökéletesebb vívmányai szerint bármily rendszerű s nagyságu új orgonákat, jótállás mellett. — Orgona építészetem fennállása alatt 193 ev. ref. egyháznak szolgáltam teljes megelégedésükre munkámmal, melyeknek jóságával, kiválóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a cégem iránti bizalom, melynek folytán a mult évben üzletemet gépekkel szereltem fel, hogy minden tekintetben a kor színvonalán álljak.

Elvállalok régi orgonák új szerkezetre való átalakítását áthelyezését, tisztítását és javítását, vagy évi gondozását mérsékelt áron. A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság szives pártfogásába ajánlva továbbra is magamat teljes tisztelettel

Kerékgyártó István
orgona építő.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállit

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkkel, templomok, szemináriumok részére.

Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányu (Rákóczi) Törögató; általános elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más Egyházi műveket tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és gyári áron.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószekeken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálok. — Számítások a különleges munkákhoz, — mint Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stjlusban, levéltári okmánytartók.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett, szállit

harangokat

bármínó sulyban, nem-tetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok ujjraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkal való újra szerelését és vertvas-harang állványoktatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.